

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2006

Forord

Den moderne finansielle infrastrukturen er basert på IT-systemer som igjen er avhengig av annen infrastruktur som telekommunikasjon og strømforsyning. Dette innebærer at avbrudd og avvik hos en aktør i finansiell sektor lett kan få virkninger også for andre aktører, f.eks andre banker og datasentraler. Det legges derfor stor vekt på at alle aktører har gode beredskapsløsninger for å kunne videreføre virksomheten best mulig dersom det oppstår problemer i den normale driften.

I avbrudds- og avvikssituasjoner er det viktig med god samordning og informasjon mellom alle sentrale aktører i finansiell sektor. For å bidra til dette ble Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) etablert høsten 2000 som et felles organ for slik samordning og informasjon med deltakelse fra myndighetsorganer og sentrale aktører i sektoren.

Etableringen av BFI er et resultat av flere års samarbeid innen finansiell sektor om beredskapsspørsmål. For å bidra til kunnskap om BFIs oppgaver og det arbeidet som utføres i regi av utvalget, utarbeides det en årsrapport om virksomheten. Her følger rapporten for virksomheten i BFI i 2006.

Oslo, 20. mars 2007

Kristin Gulbrandsen
Direktør, Norges Bank Finansiell stabilitet
Leder av Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Sekretariatet for BFI

Norges Bank Finansiell stabilitet
Beredskapsenheten
Postboks 1179 Sentrum
0107 Oslo

Tlf: 22 31 60 00

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Årsrapport 2006

1. Mandat

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 og i forståelse med Finansdepartementet, Kredittilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. I henhold til mandatet har BFI følgende to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI har ledelse og sekretariat i Norges Bank og deltakere fra myndighetsorganer og sentrale aktører i finansiell sektor. Møter i BFI avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. BFI har som hovedoppgave å bidra til en best mulig samordning av beredskapsarbeidet mellom sentrale aktører i finansiell sektor, og erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet. Mandatet for BFI vedlegges (vedlegg 1).

I henhold til mandatet har BFI etablert arbeidsrutiner for å varsle, håndtere og informere om krisesituasjoner i finansiell infrastruktur. I arbeidsrutinene skilles det mellom varsling av større avviks- og avbruddssituasjoner som oppstår i den løpende driften, dvs. *konstaterte problemsituasjoner*, og varsling av problemsituasjoner som kan oppstå på grunn av særlige utviklingstrekk eller forestående begivenheter, dvs. *potensielle problemsituasjoner*. I tillegg til disse arbeidsrutinene er det etablert en varslingsliste for BFI med kontaktopplysninger for alle personer som er knyttet til arbeidet i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og sendes jevnlig til alle deltakere i BFI.

2. Sammensetning

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) er sammensatt av representanter fra myndighetsorganer og sentrale aktører i finansiell sektor. Representantene er fordelt på medlemmer, varamedlemmer, observatører og kontaktpersoner. Medlemmene og varamedlemmene er oppnevnt fra Kredittilsynet, de to bankforeningene, de to største leverandørene av datatjenester i finansiell sektor (Bankenes Betalingsentral AS og EDB Business Partner ASA) og aktørene i verdipapirsektoren (Verdipapirsentralen ASA, Norsk Oppgjørssentral ASA og Oslo Børs ASA).

Observatøren fra Finansdepartementet og kommunikasjonsdirektøren i Norges Bank holdes orientert om arbeidet i BFI og kan delta i møtene. I tillegg har utvalget kontaktpersoner i flere enkeltinstitusjoner som har betydning for funksjonsdyktigheten og beredskapsarbeidet i finansiell sektor. Kontaktpersonene tilsendes møteinnkallinger og referater fra møtene, og deltar i møtene ved behov.

Sammensetningen av utvalget er et resultat av en avveining der det på den ene siden er lagt vekt på en effektiv organisering ved at det løpende arbeidet skjer innenfor en begrenset, men representativ krets av deltakere, mens det på den andre siden er mulig å trekke også representanter fra andre aktuelle aktører inn i BFI ved behov. En oversikt over sammensetningen av BFI i 2006 vedlegges (vedlegg 2).

BFI har i 2006 drøftet sammensetningen av utvalget og gått inn for at utvalget bør utvides slik at de største bankene deltar med egne medlemmer. Bakgrunnen for dette er et ønske om å trekke bankene, som sentrale tjenesteytere, mer direkte inn i arbeidet i BFI. Dette kan også bidra til et bredere erfaringsgrunnlag i drøftingen av risiko og sårbarhet knyttet til ulike driftsløsninger, herunder IKT-drift i utlandet.

3. Møter i Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI)

I 2006 ble det avholdt tre regulære møter og en beredskapsøvelse i BFI.

I de regulære møtene har utvalget gjennomgått aktuelle spørsmål innenfor mandatet, herunder driftsstabilitet og sikkerhet i finansiell infrastruktur, samt beredskapsøvelser og tester av reserveløsninger. Kredittilsynets risiko- og sårbarhetsanalyse for finansnæringens bruk av IKT for 2005 og en rapport fra Bankenes sikringsfond om administrasjon av banker i krise har blitt presentert i utvalget. Videre har banknæringens stengedoktrine ved arbeidskonflikt, og konsekvensene av denne, blitt gjennomgått, både i form av en beredskapsøvelse og i forbindelse med et mulig utbrudd av arbeidskonflikt i banknæringen i juni. BFI har også foretatt en evaluering av arbeidet i utvalget, herunder arbeidsformen og sammensetningen.

De viktigste sakene som har blitt behandlet i BFI er nærmere omtalt nedenfor.

a. *Stabilitet og sårbarhet i finansiell infrastruktur*

En hovedoppgave for BFI er å avdekke sårbarhet og forebygge større forstyrrelser i finansiell infrastruktur. Utvalget drøfter derfor i hvert møte erfaringene fra driftsavvik og operasjonelle problemer som har oppstått og andre hendelser av betydning for infrastrukturen. BFI utgjør i denne sammenheng et forum der representanter for sentrale aktører kan utveksle erfaringer og synspunkter på både konkrete hendelser og beredskaps- og sikkerhetsmessige sider ved utviklingstrekk i finansiell infrastruktur. I den forbindelse har omlegginger av IKT-løsninger hos sentrale aktører blitt varslet og omtalt i utvalget.

Det har i 2006 ikke oppstått driftsavbrudd som har ført til store forstyrrelser i finansiell infrastruktur i Norge. Det har imidlertid også dette året oppstått flere tilfeller av driftsforstyrrelser og mindre avbrudd i ulike delsystemer som har ført til manglende tilgjengelighet til systemer og forsinkelser i det normale driftsmønsteret. Selv om noen slike avbrudd i sentrale driftsfunksjoner har vært alvorlige, har problemene blitt løst uten at det er registrert vesentlige skadevirkninger i finansiell infrastruktur. En del problemer i systemene

for betalingstjenester har vært merkbare for kunder og forretninger, f.eks. når nettbank, minibank og kortsystemer ikke kan brukes.

BFI har i 2006 ikke vært direkte involvert i håndteringen av *konstaterte problemsituasjoner*. BFI har imidlertid blitt informert om enkelte avbruddssituasjoner og drøftet disse i de ordinære møtene. Enkelte *potensielle problemsituasjoner* som mulig arbeidskonflikt i banknæringen, endringer i IT-drift hos sentrale aktører, planlagte tester av reserveløsninger mv., har blitt varslet av medlemmene og gjennomgått i utvalgets møter.

BFI har hatt en foreløpig vurdering av om rutinene for varsling og informasjon bør endres for å bidra til mer aktiv informasjon i BFI om hendelser og andre beredskapssaker. Det vil bli vurdert nærmere om det kan være hensiktsmessig å samordne disse rutinene med tilsvarende varslingsrutiner i banknæringen, f.eks. i krise- og beredskapsplanen for NICS.

b. Beredkapsøvelser i finansiell infrastruktur

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) avholder årlige beredkapsøvelser. Beredkapsøvelsen i 2006 fant sted i mai og var basert på et scenario der lønnsforhandlingene i finansnæringen ikke fører frem, og det skjer en opptrapping som ender med at det bryter ut arbeidskonflikt i banknæringen. I en slik situasjon vil banknæringen sette i verk den såkalte stengedoktrinen, som innebærer at banktjenester overfor kundene i all hovedsak vil opphøre. Øvelsen ble ansett som nyttig og den viste seg senere å ha vært særlig relevant i lys av den utviklingen som fant sted i de faktiske lønnsforhandlingene i finansnæringen i mai/juni, der det ble varslet arbeidskonflikt i banknæringen fra 12. juni. Som oppfølging fra denne øvelsen ble banknæringens stengedoktrine ved arbeidskonflikt gjennomgått på nytt i BFI.

Aktørene i finansiell infrastruktur avholder jevnlig beredkapsøvelser og tester av reserveløsninger for egne viktige systemer. Noen av testene og øvelsene avholdes i et samarbeid mellom flere aktører og deres leverandører av driftstjenester. BFI har blitt orientert om tester og øvelser og de viktigste erfaringene fra disse. Det legges vekt på erfaringer som har betydning for en bredere krets av aktører og som kan være nyttige i arbeidet med å redusere sårbarheten og forebygge store forstyrrelser i finansiell infrastruktur.

BFI har også blitt orientert om en beredkapsøvelse for departementene i januar der også konsekvenser for finansiell sektor var en del av scenariet. Videre deltok sekretæren for BFI i en beredkapsøvelse i fylkesberedskapsrådet for Oslo og Akershus i august der konsekvenser av et større avbrudd i strømforsyningen i Oslo-området ble gjennomgått.

c. Mulig arbeidskonflikt i banknæringen i juni

I forbindelse med lønnforhandlingene i finansnæringen i mai ble BFI informert om at det var varslet arbeidskonflikt i forsikringsnæringen fra 1. juni med mulig opptrapping til banknæringen fra 12. juni. I den forbindelse gjorde banknæringen det klart at den såkalte stengedoktrinen ville bli satt i verk. Dette innebærer at all kunderettet bankvirksomhet i hovedsak vil opphøre.

BFI ble holdt orientert om utviklingen og hadde i sitt ordinære møte 8. juni en bred gjennomgåelse av mulige konsekvenser av en eventuell omfattende konflikt i banknæringen og aktørenes forberedelser og vurderinger av en slik situasjon. Det fremkom at en slik konflikt

ville føre til at fellessystemene i finansiell infrastruktur ikke ville være tilgjengelige for normal drift og at dette ville få store samfunnsmessige konsekvenser.

På forespørsel fra Finansdepartementet avga Kredittilsynet og Norges Bank uttalelser om konsekvensene av en arbeidskonflikt i banknæringen for bankenes virksomhet, samfunnet, det internasjonale valutaoppgjørssystemet CLS og kontantforsyningen. BFI ble informert om disse vurderingene.

Dagen før konflikten ville bryte ut, varslet regjeringen at den ville fremme lovforslag om tvungen lønnsnemnd. Dette førte til at partene besluttet ikke å iverksette den varslede arbeidskonflikten.

d. Prioritert tilgang til strømforsyning og telekommunikasjon

I 2006 har BFI behandlet rapporten fra en arbeidsgruppe i BFI som har utarbeidet forslag til prioritering av aktører i finansiell infrastruktur når det gjelder tilgang til strømforsyning og telekommunikasjon i en beredskapssituasjon. I forslaget har arbeidsgruppen lagt vekt på at de sentrale funksjonene i infrastrukturen bør være i drift, og at de kunderettede betalingstjenestene bør være tilgjengelige i rimelig utstrekning ut fra geografiske, befolkningsmessige og funksjonelle hensyn. Forslaget innebærer at om lag 200 lokaliteter i finansiell sektor gis prioritert tilgang til strømforsyning og telekommunikasjon.

Det ble lagt opp til at rapporten oversendes Finansdepartementet til oppfølging overfor sentrale beredskapsmyndigheter, og at den samtidig sendes Norges vassdrags- og energidirektorat og Post- og teletilsynet for å legge til rette for iverksettelse av prioriteringene hos de aktuelle operatørene.

Som en oppfølging av et annet forslag fra arbeidsgruppen har BFI etablert en arbeidsgruppe til å utrede alternative betalingsmåter i en beredskapssituasjon. Dette arbeidet vil pågå i 2007.

e. Kritiske infrastrukturer og samfunnsfunksjoner. Høringssak.

Et offentlig utvalg som har vurdert beskyttelse av landets kritiske infrastrukturer og kritiske samfunnsfunksjoner la frem sin utredning 5. april 2006, jf. NOU 2006: "Når sikkerheten er viktigst". Under arbeidet med utredningen hadde utvalget kontakt med BFI, og omtalen av sektoren bank og finans ble samordnet i BFI. Justis- og politidepartementet sendte utredningen på offentlig høring i juni. Høringsbrevet ble også sendt direkte til BFI.

En høringsuttalelse fra BFI ble behandlet i utvalgets møte i oktober og deretter oversendt Justis- og politidepartementet med brev fra Norges Bank. I høringsuttalelsen sluttet BFI seg til utvalgets vurdering av at sektoren bank og finans er en kritisk samfunnsfunksjon. For øvrig kommenterte BFI utvalgets forslag knyttet til offentlig tilsynsvirksomhet, objektsikring, strømrasjoner og gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser i bank- og finanssektoren.

f. *Andre beredskapssaker i finansiell sektor*

I 2006 ble bl.a. følgende andre beredskapssaker i finansiell sektor behandlet innenfor rammen av BFI:

- Lederen for BFI redegjorde for mandat og aktiviteter i BFI i et møte i januar med finansministeren og andre representanter for ledelsen i Finansdepartementet.
- Ordningen med å søke fritak i forbindelse med mobilisering for vernepliktig personell i finansnæringen, samordnes innenfor rammen av BFI. I 2006 ble denne saken behandlet for mobiliseringsterminen 2007.
- Sekretariatet for BFI har behandlet den årlige oppdateringen av sentrale lokaliteter (nøkkelpunkter) i finansiell sektor og rapportert tilbake til ansvarlige myndighetsorganer.
- Sekretariatet for BFI representerer finansiell sektor i "Forum for sikkerhet og beredskap i elektroniske kommunikasjonsnett" i regi av Post- og teletilsynet. I 2006 har det vært to møter i dette forumet. I et møte i mars var ett av temaene hvordan en skal finne frem til hvem som bør regnes som samfunnsmessig kritiske brukere av mobiltelefon og hvor mange det er realistisk å behandle som prioriterte brukere. I et møte i desember ble denne saken fulgt opp med vekt på hvilke krav samfunnsmessig kritiske brukere bør stille til sine tjenesteleverandører.
- Sekretariatet for BFI deltok i juli på et seminar i regi av Det internasjonale valutafond (IMF) om faren for og mulige konsekvenser for finansiell sektor av et pandemisk utbrudd av fugleinfluenza blant mennesker. Seminaret hadde deltakere fra sentralbanker og tilsynsmyndigheter i medlemslandene og var ledd i en serie med slike seminarer.

* * *

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandat fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000.

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Norges Bank skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Norges Bank i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.

**Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).
Medlemmer, varamedlemmer, observatører, kontaktpersoner og sekretariat i 2006.**

Medlemmer

Kristin Gulbrandsen, Norges Bank(leder)
Arild J. Lund, Norges Bank
Helge Strømme, Norges Bank (til februar 2006)
Kjetil Heltne, Norges Bank (fra april 2006)
Frank Robert Berg, Kredittilsynet
Trond Bakkerud, Finansnæringens Hovedorganisasjon
Per Erik Stokstad, Sparebankforeningen i Norge
Bjørn Vargmo, Bankenes Betalingssentral AS
Eva Trasti, EDB Bank & Finans/EDB Business Partner ASA
Norunn Dale Seland, Verdipapirsentralen ASA

Varamedlemmer

Ole-Jørgen Karlsen, Kredittilsynet
Knut Kvalheim, Bankenes Standardiseringskontor/Finansnæringens Hovedorganisasjon
Dag-Inge Flatraaker, DnB NOR Bank ASA/Sparebankforeningen i Norge
Knut R. Bjerke, Bankenes Betalingssentral AS
Bent Roger Markussen, EDB IT Drift/EDB Business Partner ASA
Morten Larsen, NOS Clearing ASA

Observatører

Espen D. Knudsen, Finansdepartementet
Siv Meisingeth, Norges Bank (fra september 2006)

Kontaktpersoner

Liv-Kari Kroken, DnB NOR Bank ASA
Else Lundgreen, Nordea Bank Norge ASA
Geir Bjørge, Posten Norge AS
Per Broch Mathisen, Norges Fondsmeglerforbund
Lasse Ruud, Verdipapirfondenes Forening
Truls Sønsteby, Norges vassdrags- og energidirektorat
Håkon Styri, Post- og teletilsynet
Janne Natvik, Telenor ASA

Sekretariat

Steinar Guribye, Norges Bank
Tone Thingbø, Norges Bank (fra mars 2006)